

شناسایی عناصر توصیفی و مدیریتی مهر در شناسنامه‌های موزه‌های داخلی و خارجی و ارائه الگویی برای سازماندهی مهرها و تطابق عناصر آن با مارک ۲۱ و دابلین کور

زویا آبام*^۱، المیرا سفیان^۲

بازیابی دانش و نظام‌های معنایی

سال هفتم، شماره ۲۷، تابستان ۱۴۰۰، ص ۳۷ تا ۶۹

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۸/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۲/۲۰

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناسایی عناصر توصیفی و مدیریتی مهر در شناسنامه‌های موزه‌های داخلی و خارجی و ارائه الگویی مناسب برای سازماندهی مهرها و بررسی تطبیقی با مارک ۲۱ و دابلین کور است. روش: پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی است که در مرحله اول پژوهش با روش مطالعه کتابخانه‌ای و سندی انجام شده است. در این مرحله، داده‌های مورد نیاز پژوهش از طریق مطالعه و تحلیل محتوای ۹ منبع معتبر در حوزه مهر و بررسی ۷ موزه داخلی و ۴۵ موزه خارجی به دست آمد. در مرحله دوم، که با روش توصیفی-پیمایشی انجام گرفت، داده‌های گردآوری شده در قالب سیاهه‌وارسی طی اجرای دو مرحله تکنیک دلفی توسط متخصصان مورد ارزیابی قرار گرفت و میزان اهمیت هر یک از عناصر توسط متخصصان تعیین شد. سپس، بر اساس نتایج به دست آمده از اجرای مرحله دوم تکنیک دلفی، الگویی جهت سازماندهی و مستندنگاری مهر و تدوین شناسنامه‌های مهر در موزه‌ها ارائه شد. در انتها، به بررسی تطبیقی عناصر پیشنهادی با عناصر استانداردهای مارک ۲۱ و دابلین کور پرداخته شد. یافته‌های پژوهش: یافته‌های اولیه پژوهش نشان داد که الگویی مناسب برای سازماندهی اطلاعات مربوط به مهر در موزه‌های مورد بررسی وجود ندارد. با توجه به یافته‌های پژوهش، ۱۰۲ عنصر در ۱۸ گروه فرعی و دو گروه اصلی توصیفی، مدیریتی برای سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات مهر موزه‌ای ارائه شد. همچنین بررسی تطبیقی ۱۰۲ عنصر پیشنهادی با عناصر کتابشناختی مارک ۲۱ نشان داد که برای ۳۳ عنصر پیشنهادی در مارک ۲۱ فیلدی تعریف نشده است. همچنین نتایج نشان داد که در استاندارد دابلین کور برای ۴۶ عنصر پیشنهادی در پژوهش حاضر معادلی

۱. * استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

zoya.abam@alzahra.ac.ir

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

Ketabdars2020@gmail.com

وجود ندارد. بر این اساس، چنین نمایان شد که این استانداردها به اندازه کافی برای سازماندهی و مستندنگاری اشیای موزه‌ای (مهر) مناسب به نظر نمی‌رسند، این در حالی است که بسیاری از نرم‌افزارهای مورد استفاده در آرشیوها، موزه‌ها، مراکز فرهنگی و اماکن تاریخی از این استانداردها برای مستندنگاری اشیای موزه‌ای، هنری و تاریخی استفاده می‌کنند. نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند به یکپارچه‌سازی و تسهیل سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات مربوط به مهر به عنوان یک شی اطلاعاتی در موزه‌ها کمک کند. همچنین الگوی پیشنهادی در این پژوهش می‌تواند در تدوین شناسنامه‌های مهر در موزه‌ها به کار گرفته شود. علاوه بر آن، عناصر پیشنهادی می‌تواند در بازیابی گسترده و دقیق اطلاعات و فراهم کردن شرایط مناسب برای انجام پژوهش‌هایی در ارتباط با مهر موزه‌ای و مانند آن مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: مهر، سازماندهی اطلاعات، شناسنامه اشیای موزه‌ای، مستندنگاری، فراداده، مارک ۲۱، استاندارد دابلین کور

مقدمه و بیان مسئله

جوامع، اصالت، ریشه و ارزش‌های تاریخی خود را از طریق به نمایش گذاشتن و نیز مستند کردن میراث فرهنگی حفظ و صیانت می‌نمایند. مراکز فرهنگی، علمی و هنری، از جمله کتابخانه‌ها، آرشیوها و موزه‌ها نقش بسزایی در حفظ و اشاعه میراث فرهنگی جوامع بر عهده دارند. در این میان، موزه‌ها با در اختیار داشتن اشیای با ارزش فرهنگی و تاریخی که گنجینه تجارب و جلوه‌گاه فرهنگ ملی، صنعت، هنر، اعتقادات و باورهای اقوام گذشته هستند، وظیفه مهمی در نگهداری و دسترس‌پذیری این آثار بر عهده دارند.

اشیای موجود در موزه‌ها، نماد فرهنگی و ملی جوامع به شمار می‌آیند و نماینگر، هنر، آداب و رسوم، مذهب، باورها و اعتقادات پیشینیان هستند. هدف موزه‌ها، تحقیق در آثار و شواهد به‌جای مانده انسان و محیط زیست او، گردآوری آثار، حفظ و بهره‌وری معنوی و ایجاد ارتباط بین این آثار، به ویژه به نمایش گزاردن آن‌ها به منظور بررسی و بهره معنوی است (نفیسی، ۱۳۸۰، ص ۳).

از میان اشیای موزه‌ای، یکی از اشیای با ارزش تاریخی و فرهنگی که از گذشته‌های بسیار دور تاکنون مورد استفاده قرار گرفته است، مهر^۱ است. مهر گنجینه‌ای با ارزش تاریخی و هنری است که در ایران قدمتی تاریخی دارد و جزء اولین آثار هنری است که با کنده‌کاری روی مصالح مختلفی چون سنگ، گل، فلز، چوب و غیره، نشانی دقیق از تاریخ و گذشته محسوب می‌شود. به یاری این یادگار کهن می‌توان درباره وضعیت فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و سیاسی گذشتگان اطلاعات کسب کرد. مطالعه این اشیای ارزشمند می‌تواند اطلاعات مفیدی از وضع زندگی، فرهنگی، اجتماعی، روحی و اخلاقی ادوار مختلف تاریخی و هویت دارندگان آن‌ها در اختیار قرار دهد.

موزه به عنوان یک نظام اطلاعاتی و شیء موزه‌ای به عنوان یک سند می‌تواند در نظر گرفته شود و اشیای موزه‌ای به عنوان شکل دیگری از سند می‌توانند مورد مطالعه قرار گیرند (لاتام، ۲۰۱۲). بنابراین دسترسی به اشیای موزه‌ای که داری اطلاعات بسیار ارزشمند

۱. در عربی «طبع» به معنی آنچه چاپ زده شده است، و در انگلیسی "Seal" و "Signet" است.

هنری، تاریخی، فرهنگی و حتی جامعه‌شناسی هستند، از سوی پژوهشگران اهمیت بسیار زیادی دارد. در تمامی مراکز فرهنگی، به خصوص در موزه‌ها دسترسی به اطلاعات بدون سازماندهی اطلاعات اشیا موزه‌ای، کاری دشوار و گاه به دلیل ماهیت بسیار متفاوت اشیا موزه‌ای امکان‌پذیر نیست. از سویی، هر شیء فرهنگی و تاریخی پس از ورود به موزه به منظور مستندنگاری و ایجاد شرایط مناسب جهت نگهداری، ساماندهی می‌شود و بخشی از ساماندهی شیء موزه‌ای، سازماندهی اطلاعات مربوط به آن است (نوشین فرد و فضایی قره‌بلاغ، ۱۳۹۲).

سازماندهی اشیا موزه‌ای عبارت است از توصیف و سازماندهی محتوا، ویژگی‌ها و اهداف اسناد به گونه‌ای که این اسناد و پیام‌های نهفته در آن‌ها برای افراد جستجوکننده دسترس‌پذیر شود (تقی‌زاده، ۱۳۹۰). مستندنگاری و سازماندهی اطلاعات اشیا موزه‌ای، نه تنها موجب ارائه ساختاری منسجم برای ثبت و ضبط این اشیا است؛ بلکه به شناسایی، بازیابی و اشاعه این اشیا و اطلاعات مربوط به آن‌ها کمک می‌کند.

انواع مختلفی از استانداردها وجود دارد که برای سازماندهی اطلاعات مجموعه موزه‌ها به کار گرفته می‌شود. این استانداردها که شامل استانداردهای بسیار تخصصی راهنماهای عمومی است، این امکان را برای موزه‌ها فراهم می‌کند تا در هر دو سیستم کاغذی و ماشینی، داده‌های خود را به صورت منسجم و کارآمدی نمایه‌سازی، ذخیره و بازیابی نموده و با یکدیگر به اشتراک گذارند (شبکه اطلاعاتی میراث فرهنگی کانادا، ۲۰۱۹). از میان آن‌ها می‌توان به «استانداردهای فراداده‌ای موزه‌ای رده‌های توصیف آثار هنری»^۱ نام برد که با مشارکت تاریخ‌نگاران هنر، صاحبان گنجینه‌های هنری و فراهم‌آوردگان اطلاعات، دستورالعمل‌هایی برای توصیف آثار هنری، معماری، و اشیا تهیه شده است. همچنین در رابطه با موزه، می‌توان به استانداردهایی مانند "DWA Lit" (گسترش یافته توسط مؤسسه پژوهشی گتی برای توصیف اشیا هنرهای زیبا)، «میوزیوم‌دات»^۲ (نوعی استاندارد فراداده‌ای

1. Canadian Heritage Information Network (CHIN)
2. CDWA: Categories for the Description of Works of Art
3. MuseumDat

برای مستندسازی در انجمن موزه‌های آلمان)، «لیدو»^۱ (نوعی قالب برداشت برای تهیه داده‌های هسته اشیای موزه‌ای مورد استفاده در بسیاری از حوزه‌ها)، «اسپکتروم»^۲ (رویه‌های استاندارد برای ثبت مجموعه‌های مورد استفاده در موزه‌ها)، «هسته انجمن منابع دیداری»^۳ (برای توصیف اشیای دیداری و فرهنگی)، «فهرست‌نویسی اشیای فرهنگی»^۴ (راهنمای توصیف، فهرست‌نویسی و مستندسازی آثار فرهنگی و تصاویر آنها)، «فرهنگ داده شبکه اطلاعات میراث کانادا»^۵ (شامل فیله‌های توصیفی برای مدیریت مجموعه و مستندسازی موزه) و «سی داک»^۶ (راهنمای اطلاعات اشیای موزه‌ای برای مدیریت مجموعه و توصیف اشیا) اشاره کرد (راثی تهرانی، ۱۳۹۲).

همچون فراداده به عنوان محصول اصلی فرآیند سازماندهی دانش، ابزاری کارآمد برای توصیف جنبه‌های فیزیکی و محتوایی اشیا بافت اطلاعاتی فرهنگی (آرشیوی، کتابخانه‌ای و موزه‌ای) به شمار می‌آید (طاهری، ۱۳۹۱). موزه‌ها از استانداردهای فراداده‌ای برای کمک به مستندسازی مجموعه، مدیریت و کشف و بازیابی منابع استفاده می‌کنند. بطور کلی، مهم‌ترین اهداف استانداردهای فراداده‌ای عبارت است از بهبود بازیابی اطلاعات، افزایش انسجام و یکپارچگی درون و بین پایگاه‌های داده، اطمینان از ثبت اطلاعات مهم، ارتقای امنیت مجموعه، فراهم آوردن امکان به اشتراک‌گذاری اطلاعات مجموعه و دانش مربوط به مجموعه، تسهیل تبادل اطلاعات بین پایگاه‌های داده و تسهیل انتقال داده‌ها به سیستم‌های جدید است (شبکه اطلاعاتی میراث فرهنگی کانادا، ۲۰۱۹).

فراداده‌ها براساس یک دسته استانداردها و طرحواره‌های تدوین شده مورد استفاده قرار می‌گیرند. فراداده را می‌توان به دو دسته فراداده عام و فراداده خاص تقسیم کرد (سعادت، ۱۳۸۵). طرح عام فراداده یک مجموعه هسته عناصر فراداده است که می‌تواند در مورد همه منابع به کار رود؛ زیرا پاسخگوی عملکرد معمول کارکردهای فراداده است. عملکردها

1. LIDO: lightweight Information Describing Objects
2. SPECTRUM: Standard Procedures for Collection Recording Used in Museums
3. VRA Core: Visual Resources Association Core
4. Cataloging Cultural Objects
5. Canadian Heritage Information Network (CHIN) Data Dictionary
6. CiDoc

معمولاً شامل کشف منبع، مدیریت، نگهداری از رکوردها، محافظت، حقوق، عملکردهای ساختاری و فنی می‌شود. طرح‌های عام نیز ممکن است با طرح‌های فراداده اضافی خاص تکمیل شوند (راهنمای منابع فراداده، ۲۰۰۴؛ نقل در: سعادت، ۱۳۸۵). از جمله طرح‌واره‌های خاص نیز می‌توان به مارک^۱ و دابلین کور^۲ اشاره نمود.

سازماندهی اطلاعات ممکن است از موزه‌ای به موزه‌ای دیگر و از یک شیء به شیء دیگر متفاوت باشد. همین تفاوت در ملزومات و استانداردهای مورد استفاده ممکن است باعث ایجاد تنوع و تفاوت در ساختارهای ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات شده و دستیابی به اطلاعات را برای کاربران تحت تأثیر قرار دهد و نیز امکان تبادل اطلاعات بین موزه‌ها را با مشکل مواجه سازد (نوشین فرد و فضایی قره‌بلاغ، ۱۳۹۲). وجود روش‌های مختلف و غیراستاندارد برای مستندسازی مجموعه‌های مهر در موزه‌ها، امکان همکاری بین موزه‌ها و همچنین تبادل اطلاعات در این زمینه را کاهش می‌دهد. توصیف و سازماندهی محتوای اطلاعاتی مهرهای موزه‌ای و مستندنگاری آنها موجب بهبود خدماتی نظیر شناسایی، معرفی، اطلاع‌رسانی و دسترسی به آن‌ها و اطلاعات مربوط به آنها مهرهای موزه‌ای می‌شود.

از این‌رو، مهر به عنوان یک شیء موزه‌ای دارای ارزش اطلاعاتی و یک سند ارزشمند از پیشینه هنری و تاریخی همانند هر شیء موزه‌ای دیگر به سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات مربوط به آن نیاز دارد. در بررسی اولیه که از شناسنامه هفت موزه داخلی (موزه کاخ گلستان، موزه عشایری سنگسر سمنان، موزه ملی، موزه مقدم، موزه بانک سپه، موزه مجلس و موزه آستان حضرت معصومه) و ۴۵ موزه خارجی^۳ به عمل آمد، مشخص شد هیچ روش خاصی برای سازماندهی و توصیف مهر به عنوان شیء موزه‌ای وجود ندارد. همچنین به طوردقیق مشخص نیست چه ویژگی‌های مهر وجود دارد که بتوان از آنها برای توصیف مهر استفاده نمود. به علاوه، مشخص نیست که فعالیت‌های مربوط به نگهداری و حفاظت از مهر در موزه‌ها چگونه مستندسازی می‌شود. علاوه بر همه موارد ذکر شده،

1. MARC: Machine Readable cataloging

2. Dublin Core

۳. به دلیل زیاد بودن تعداد موزه‌های خارجی، ذکر نام آن‌ها در مقاله امکان‌پذیر نیست.

مشخص نیست که استانداردهای معمول مانند مارک ۲۱^۱ و دابلین کور که برای سازماندهی منابع اطلاعاتی به‌طور عام در موزه‌ها، مراکز فرهنگی و بسیاری از نرم‌افزارهای این مراکز به کار برده می‌شوند، چه میزان نیازهای مربوط به سازماندهی و مستندنگاری اشیای موزه‌ای را برآورده می‌سازند. این پژوهش بر آن است تا با شناسایی عناصر توصیفی و مدیریتی مهر در شناسنامه‌ی موزه‌های داخلی و خارجی، الگویی مناسب برای سازماندهی مهرها ارائه دهد. همچنین عناصر پیشنهاد شده در این پژوهش برای سازماندهی مهر با فیلدهای استاندارد مارک و عناصر دابلین کور تطابق داده می‌شود تا کارایی این دو استاندارد فراداده‌ای در سازماندهی اطلاعات مربوط به مهر به دست آید. این استانداردها که حالتی کلی و عمومی در سازماندهی اطلاعات دارند و پراستفاده‌ترین استانداردها محسوب می‌شوند، در بسیاری از مراکز فرهنگی، از جمله موزه‌ها می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند.

نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به شناسایی، تدوین و ارائه عناصر مناسب برای سازماندهی یکپارچه و مناسب مهر و اطلاعات مرتبط با آن در موزه‌ها و سایر مراکز نگهداری مهر کمک کند و فارغ از محدودیت‌های زمانی و مکانی امکان شناسایی و دسترسی سریع و آسان به اطلاعات را برای موزه‌دارها، محققان و علاقمندان این منابع اطلاعاتی به نحوه مطلوبی فراهم نماید. به علاوه، از طریق یک استاندارد مشخص و مبتنی بر اصول مهم سازماندهی اطلاعات، دسترسی به اطلاعات مربوط به مهرها و مطالعه بر روی آن از سوی کاربران و تبادل اطلاعات میان موزه‌ها و تعامل بین آنها با سرعت، سهولت و کیفیت بهتری امکان‌پذیر می‌شود. بنابراین می‌توان چنین بیان کرد که هدف کلی پژوهش حاضر، شناسایی عناصر توصیفی و مدیریتی مهر در شناسنامه‌های موزه‌های داخلی و خارجی و ارائه الگویی مناسب برای سازماندهی مهرها است. ضمن آنکه، عناصر شناسایی شده با عناصر مارک ۲۱ و دابلین کور تطابق داده می‌شود. برای رسیدن به اهداف پژوهش، پرسش‌هایی مطرح است که در بخش یافته‌های پژوهش آورده می‌شود.

۱. در این مقاله منظور از اشاره به مارک، همان مارک ۲۱ است.

۲. بررسی مطالعات انجام شده

در بررسی پژوهش‌های پیشین و مرور آنها، پژوهشی که مشابه با پژوهش حاضر، با هدف مطالعه چگونگی سازماندهی و مستندسازی‌سازی مهر در مجموعه‌های موزه‌ای انجام شده باشد، یافت نشد. بنابراین در ادامه، پژوهش‌هایی که سازماندهی و مستندسازی اشیای موزه‌ای را هدف پژوهش خود قرار داده بودند، مرور و گزارش می‌شود.

زارع (۱۳۹۴) در پایان‌نامه خود به مطالعه عناصر فراداده‌ای تنظیم و توصیف نقشه‌های جغرافیایی، آرشیوی، کتابخانه‌ای و موزه‌ای ایران و جهان با روش مطالعه سندی و توصیفی - پیمایشی عنوان پرداخت. یافته‌های پژوهش وی نشان داد که الگوی یکپارچه‌ای برای تنظیم و توصیف اطلاعات مربوط به نقشه‌های جغرافیایی وجود ندارد. در پژوهش وی، با توجه به یافته‌های پژوهش، ۲۱۶ عنصر فراداده‌ای در ۲۶ ناحیه و در دو گروه توصیفی و مدیریتی برای سازماندهی و مستندنگاری نقشه‌ها ارائه شده است.

درویشی کلور (۱۳۹۳) در پایان‌نامه خود به بررسی عناصر فراداده‌ای موزه‌ای و پیشنهاد الگویی برای سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات مربوط به فرش برای موزه‌ها انجام داد. داده‌های مورد نیاز در پژوهش وی که با روش مطالعه سندی و توصیفی - پیمایشی انجام شد، از طریق مطالعه و تحلیل محتوای منابع فارسی و لاتین در حوزه فرش، شناسنامه موزه‌های در داخل و خارج از کشور و استانداردهای فراداده‌ای به دست آمد. داده‌ها در قالب سیاهه واریسی طی اجرای دو مرحله تکنیک دلفی توسط متخصصان مورد ارزیابی قرار گرفت. در این پژوهش، ۳۱۸ عنصر در ۳۰ گروه فرعی و در دو گروه اصلی توصیفی، مدیریتی و در قالب سه سطح توصیف برای سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات فرش موزه‌ای ارائه شده است.

علی‌زاده (۱۳۹۳) در پایان‌نامه خود میزان کارکردپذیری استاندارد آر. دی. ای را با عناصر کاربرگه‌های توصیف تابلوهای نقاشی مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میزان تطابق کمتر از ۵۰ درصد است و استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آر. دی. ای) در مقایسه با کاربرگه‌های فهرست‌نویسی تابلوهای نقاشی موزه‌های شهر تهران پوشش جامع‌تری برای فهرست‌نویسی توصیفی تابلوهای نقاشی دارد. وی در پایان این پژوهش ۵۱

عنصر از استاندارد آر. دی. اس را برای هماهنگی و بهبود توصیف و سازماندهی تابلوهای نقاشی جهت حضور در کاربرگه‌های فهرست‌نویسی تابلوهای نقاشی پیشنهاد می‌دهد. نوشین فرد و فضایی قره‌بلاغ (۱۳۹۲) در پژوهشی شیوه‌های مدیریت اطلاعات (سازماندهی، ذخیره و بازیابی) در موزه‌های مجازی ایران را مورد بررسی قرار داد. یافته‌های پژوهش بیان‌گر آن بود که نرم‌افزارهای مورد استفاده در موزه‌های مجازی از لحاظ سازماندهی ضعیف هستند، اما از لحاظ ذخیره و بازیابی موقعیت بهتری داشتند. وی براساس یافته‌های پژوهش خود پیشنهاد داد که ضمن استفاده از یک نرم‌افزار واحد برای مدیریت اطلاعات و ارتباط بیشتر با یکدیگر، برای ارتقای قابلیت نرم‌افزار از همکاری آرشیو و موزه در کنار متخصصان فناوری اطلاعات کمک گرفته شود.

در پایان‌نامه راثی طهرانی (۱۳۹۲) از طریق مطالعه کتابخانه‌ای، استانداردهای فراداده‌ای برای سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات اشیا موزه‌ای شناسایی شد. در این پژوهش استاندارد فرادهای موزه‌ای اسپکترم، لیدو، میوزیوم دات، دیکشنری داده‌ای سی. اچ. ای. ان، سی. سی. او، سی. دی. دبلیو. ای، سی. دی. دبلیو. ای. لایت و وی. آر. ای. کورر را مورد بررسی قرار گرفت. وی عناصر غیرمشترک بین این استانداردهای موزه‌ای را با عناصر موجود در سیستم جام را تطبیق داد. نتایج مشخص کرد که فقط ۱۱۴ عنصر مشترک بین استانداردهای فراداده‌ای موزه‌ای و سیستم جام وجود دارد. به عنوان نتیجه، ۶۱۰ عنصر فراداده‌ای از مجموعه ۸۱۸ عنصر برای سازماندهی اطلاعات اشیا موزه‌ای پیشنهاد می‌شود. تقی‌زاده (۱۳۹۰) در پایان‌نامه خود به بررسی روش متداول سازماندهی سکه و اسکناس‌ها در موزه‌ها پرداخت. در این پژوهش به کمک مصاحبه با ۶۵ موزه‌دار ایرانی و خارجی متخصص در زمینه سکه و اسکناس روش‌های سازماندهی سکه‌ها و اسکناس‌ها و مزایا و معایب هر کدام از روش‌ها را مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که روش سازماندهی سکه‌ها و اسکناس‌ها در موزه‌های مختلف جامعه پژوهش یکپارچه و هماهنگ نیست. به همین دلیل در پایان پژوهش، محقق با استفاده از نتایج حاصل از این پژوهش و عناصر به کار رفته در سازماندهی سکه و اسکناس‌ها در موزه‌های مورد مطالعه پژوهش، نظام هماهنگی را برای سازماندهی یکپارچه و استاندارد سکه‌ها و اسکناس‌ها در موزه‌ها ارائه داد.

طاهری (۱۳۸۷) با استفاده از روش تحلیل محتوا، کارایی طرح فراداده‌ای هسته دابلین و قالب فراداده مارک ۲۱ در سازماندهی منابع اطلاعاتی شبکه جهانی وب و نمایه‌سازی اطلاعات الکترونیکی را باهم مقایسه کرد. نتیجه پژوهش وی نشان داد که قالب مارک ۲۱ برای ذخیره، پردازش و مبادله اطلاعات در محیط وب مناسب‌تر است.

وان^۱ و دیگران (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان «طراحی چند سطح فراداده براساس استاندارد هسته دابلین برای داده‌های موزه‌ای»، بیان می‌کند که عناصر فراداده‌ای برای توصیف، مدیریت، سازماندهی و به اشتراک‌گذاری اطلاعات در موزه‌ها هستند. هدف اصلی این پژوهش طراحی یک طرح فراداده‌ای بر پایه دابلین کور برای موزه چین بوده است. طرح ذکر شده دارای سه بخش فراداده هسته، قوانین توسعه و فراداده‌ای خاص است. همچنین فراداده هسته خود از بخش‌هایی از قبیل: شرایط، تعاریف، قوانین ثبت نام و نمونه‌ای جهت شرح و توصیف تشکیل شده است.

لی زنگ^۲ (۱۹۹۹) پژوهشی با هدف بررسی و ارزیابی فرمت‌های فراداده‌ای موجود برای مجموعه مد موزه دانشگاه دولتی کنت انجام داد. این پروژه به بررسی موارد استفاده از مجموعه و شناخت عناصر فراداده به منظور پشتیبانی و استفاده از این مجموعه پرداخت. از مجموع ۹۰ شی تاریخی نگهداری شده در موزه، ۴۲ شی برای ساخت شناسنامه انتخاب شده است. در این پژوهش عناصر چهار استاندارد فراداده‌ای، یعنی قوانین انگلو امریکن، دابلین کور و وی آر کور و یونی مارک به منظور ساخت بانک اطلاعاتی و تهیه شناسنامه برای مجموعه اشیای موزه‌ای مورد تحقیق و مقایسه قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عناصر فراداده‌ای وی آر کور، عناصر مناسب برای ساخت بانک اطلاعاتی و تهیه شناسنامه برای مجموعه اشیای موزه‌ای مد است.

تحولات جامعه و افزایش ارزش اطلاعات باعث شده تا موزه‌ها به عنوان مجموعه‌های ارزشمند دارای اطلاعات غنی از هنر و تاریخ، فرهنگ و حتی علم، مورد بیشتری توجه قرار گیرند. بدین ترتیب، سازماندهی و مستندسازی مجموعه‌های موزه‌ها به دلیل نقش آن در ثبت

5. wan

6. Lei zang

و یکپارچگی اطلاعات اهمیت پیدا کرده است که این امر می‌تواند به نوبه خود موجب تسهیل جستجو، بازیابی و اشتراک اطلاعات بین شبکه‌های مختلف موزه‌ای شود. پژوهش‌های انجام گرفته نشان‌دهنده عدم وجود یکپارچگی و هماهنگی در سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات مربوط به اشیاء موزه‌ای است.

۳. نوع و روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و به لحاظ روش گردآوری داده‌ها، از دو نوع مطالعه سندی و توصیفی پیمایشی محسوب می‌شود. به منظور شناسایی و گردآوری داده‌های مرتبط با ویژگی‌ها و عناصر مطرح جهت معرفی مهر، منابع فارسی و وبسایت موزه‌های خارجی و شناسنامه مهرهای موجود در موزه‌های داخلی به عنوان سند مورد مطالعه قرار گرفت و مطابق با آن سیاهه‌ای تهیه شد. این سیاهه‌وارسی براساس طیف لیکرت با مقیاس پنج گزینه‌ای (بسیار زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) تدوین شد. همچنین در طراحی سیاهه‌وارسی به ۲۰ عضو شرکت‌کننده در تکنیک دلفی این امکان داده شد که پیشنهادهای خود را مبنی بر افزودن عنصر یا عناصر در هر گروه اطلاعات را ارائه دهند. سیاهه‌وارسی مربوطه طی اجرای دو مرحله تکنیک دلفی بین ۲۰ نفر از متخصصان مهر و موزه‌داران متخصص مهر توزیع شد.

در آغاز پژوهش، به منظور شناسایی و استخراج عناصر به کار برده شده برای معرفی توصیف مهر، منابع معتبر و مهم فارسی در حوزه مهر شناسایی شد. در ادامه، برای مطالعه شیوه مستندنگاری مجموعه‌های مهر در موزه‌های داخل و خارج از کشور، ابتدا لیستی از این موزه‌ها از طریق مراجعه به منابع موجود و یا جست‌وجو در وب تهیه شد. سپس با مراجعه حضوری به موزه‌های داخلی، شناسنامه‌های مهر موجود در موزه‌های داخلی گردآوری شد و عناصر به کار رفته در این شناسنامه‌ها جهت معرفی مهر استخراج گردید. در ارتباط با موزه‌های خارجی با مراجعه به وبسایت این موزه‌ها عناصر به کار برده شده برای معرفی مهر موجود در این موزه‌ها شناسایی و استخراج شد. سپس تمامی عناصر استخراج شده از بررسی موزه‌های داخلی و خارجی همچنین منابع فارسی، جهت ارائه برای مستندنگاری اطلاعات مربوط به مهر و سازماندهی آن به عنوان یکی شیء موزه‌ای در جدولی کنار

یکدیگر قرار گرفت و سیاهه‌وارسی مطابق آن طراحی شد. سیاهه واریسی طراحی شده به منظور اعتباریابی و تعیین میزان صحت، ارزش و اعتبار هر یک از عناصر مطرح شده جهت سازماندهی مهر به عنوان یک شیء موزه‌ای طی دو مرحله اجرای تکنیک دلفی در اختیار متخصصان حوزه مهر و سازماندهی قرار گرفت. پژوهش حاضر در چهار مرحله انجام شده است و جامعه مورد بررسی در هر مرحله با مرحله دیگر متفاوت است.

- در مرحله اول پژوهش، جامعه پژوهش شامل منابع معتبر که ویژگی‌های مهر توسط مؤلفان و متخصصان مهر بیان شده است. در این پژوهش نه کتاب معتبر در حوزه مهر^۱ مورد بررسی و تحقیق قرار گرفت و ویژگی‌هایی که برای توصیف مهر به کار رفته بود، استخراج گردید که در مجموع ۳۰ عنصر بدون هم‌پوشانی به دست آمد.
- در مرحله دوم پژوهش، جامعه پژوهش شناسنامه‌های موزه‌های داخلی و خارج از کشور است. در ارتباط با موزه‌های داخل کشور، ۷ موزه‌هایی از کل کشور انتخاب شدند که علاوه بر دارا بودن مهر در مجموعه خود، مهرهای موجود در موزه، دارای شناسنامه نیز بودند. در ارتباط با موزه‌های خارجی، ۴۵ موزه انتخاب شد که علاوه بر داشتن مهر در مجموعه خود، امکان بازیابی اطلاعات آن به صورت برخط فراهم بود.
- در مرحله سوم پژوهش، تعداد ۲۰ نفر از متخصصان مهر به صورت هدفمند برای شرکت در تکنیک دلفی انتخاب شدند. در مجموع در میان این افراد، تعداد ۸ نفر موزه‌دار متخصص در حوزه فهرست‌نویسی و ۳ نفر متخصص در زمینه باستان‌شناسی و تخصص در حوزه مهرهای باستانی و ۹ نفر مؤلف و متخصص در مهرهای اسلامی وجود دارد.
- در مرحله چهارم عناصر الگوی پیشنهادی را با توجه به عناصر مارک و دابلین کور مطابقت داده شده است، تا میزان تطابق عناصر کتابشناختی دو استاندارد فراداده‌ای مطرح

۱. مهرهایی از جنس عشق (محسن احتشامی)، مهرها، طغراها و فرمان‌های پادشاهان ایران (محمد علی کریم‌زاده تبریزی)، مهرها و نگین‌ها در مجموعه موزه آستانه حضرت معصومه (محمد جواد جدی)، دانشنامه مهر و حکاکی (محمد جواد جدی)، پیدایش و سیر تحول مهرهای ایرانی (حسین یاوری)، مهر در ایران از آغاز تا صدر اسلام (حسن طلایی)، آداب مهرنویسی دوره اسلامی از ایلخانان تا پایان قاجاریه (محمد صادق میرزا ابوالقاسمی) و مقدمه‌ای بر شناخت اسناد آرشویی (جهانگیر قائم مقام فراهانی).

در حوزه سازماندهی اطلاعات را با عناصر پیشنهادی این پژوهش است. علت استفاده از این دو استاندارد جهت تطابق و مقایسه عناصر پیشنهادی در این پژوهش آن بود که این استانداردهای فراداده‌ای کاربرد گسترده‌تر و استفاده همگانی‌تر در مراکز فرهنگی، موزه‌ها و کتابخانه‌ها دارند.

۴. یافته‌های پژوهش

در اینجا پرسش‌های اصلی پژوهش به طور جداگانه مطرح شده و به آن‌ها پاسخ داده خواهد شد.

پرسش اول: در متون علمی مربوط به مهر از چه عناصری برای توصیف مهر استفاده شده است؟

این سوال با هدف شناسایی ویژگی‌های توصیفی مهم برای معرفی مهر از دیدگاه مؤلفان متخصص در حوزه مهر مطرح شده است. برای پاسخگویی به این سوال، مهم‌ترین منابع و متونی که در آن‌ها به موضوع مهرهای مختلف و معرفی آن‌ها پرداخته شده بود، انتخاب شدند. این منابع از جمله منابع مهم و اصلی در حوزه مهر که توسط افراد صاحب‌نظر و متخصص که به عنوان سرآمدان مهرشناس شناخته شده‌اند، به رشته تحریر در آمده است. بنابراین در این پژوهش این منابع به عنوان منبع مرجع و سند قابل پژوهش در نظر گرفته شده است.

نتایج به دست آمده از مطالعه تحلیل ۹ منبع فارسی نشان می‌دهد که ۱۰۳ عنصر، با هم‌پوشانی به معرفی و توصیف ویژگی‌های مهر می‌پردازد. از این میان، ۲۹ عنصر بدون هم‌پوشانی برای توصیف مهر استخراج شده است که به ترتیب عبارت نام، شعار و شکل با ۸ فراوانی، ویژگی خط و عبارت تاریخ با ۷ فراوانی، توصیف سجع و خط با ۶ فراوانی، جنس و کاربرد مهر با ۵ فراوانی، شیوه‌های حکاکی با ۴ فراوانی به ترتیب بیشترین فراوانی را دارند. مطابق با جدول، از بین ۹ منبع تخصصی در حوزه مهر، منابع «مهرنگاری تجلی معنوی، زیبایی بصری» با ۱۹ عنصر و «دانشنامه مهر و حکاکی» با ۱۲ عنصر به بیشترین ویژگی‌ها برای توصیف و معرفی یک مهر، در مقایسه با سایر منابع بررسی شده، اشاره کرده‌اند.

پرسش دوم: شناسنامه مهر در موزه‌های ایرانی و خارجی در بردارنده چه عناصری (توصیفی و مدیریتی) است؟

این پرسش با هدف بررسی عناصری مطرح شده است که از دیدگاه متخصصان موزه‌ها برای سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات مربوط به مهر، مهم تشخیص داده شده است و در مستندسازی مجموعه‌های مهر در موزه‌ها به کار برده شده است. برای پاسخ‌گویی به این سؤال، عناصر به کار برده شده در شناسنامه‌های موجود در موزه‌های داخلی و خارجی بررسی شد.

نتایج به دست آمده از مطالعه تحلیل شناسنامه ۷ موزه داخلی نشان می‌دهد که ۴۰ عنصر بدون هم‌پوشانی به دست آمده است که به ترتیب عنصر وضعیت مرمت و تاریخ با ۶ فراوانی، عنصر جنس با ۵ فراوانی، عنصر سبک و شیوه فراهم‌آوری با ۴ فراوانی، عناصر عمق، واحد اندازه‌گیری ابعاد، واحد اندازه‌گیری وزنی، ارتفاع، طول، عرض، اهداءکننده، طول/ عرض جغرافیایی محل کشف، ارتفاع، تاریخ فراهم‌آوری با ۳ فراوانی بیشترین فراوانی را دارند. بنابراین نتیجه گرفت موزه‌ها علاوه بر توجه بر عناصر توصیفی مهر، به عناصر مدیریت نیز از جمله تاریخ فراهم‌آوری، شیوه فراهم‌آوری، اهداءکننده نیز توجه کرده‌اند این امر نشان‌دهنده اهمیت اطلاعات مدیریتی در مستندنگاری و سازماندهی اشیای موزه‌ای است.

در موزه‌های خارجی، از طریق جست‌وجوی وب‌سایت ۴۵ موزه، اطلاعات مربوط به مهر دست آمد. در پژوهش حاضر وب‌سایت موزه‌ها به منزله شناسنامه عمومی مهر در نظر گرفته شده است. در موزه‌های خارج از کشور برای مستندنگاری و سازماندهی اطلاعات مربوط به مهر در مجموع با هم‌پوشانی ۶۱۰ عنصر مشاهده شد. نتایج نشان می‌داد که این موزه‌ها علاوه بر عناصر توصیفی به عناصری که برای مدیریت اشیای موزه‌ای با توجه به استانداردهای موزه‌ای مورد نیاز است، توجه شده است. به عنوان مثال، به عناصری همچون تاریخ فراهم‌آوری، شیوه فراهم‌آوری، اهداءکننده و خریدار، منشأ و مالکیت، شماره ثبت، شماره دسترسی، شماره مهر و محل کنونی مهر در موزه، می‌توان اشاره کرد. از بین شناسنامه مهر در موزه‌های خارج از کشور، موزه هاروارد با ۲۸ عنصر، بیشترین ویژگی‌ها را برای توصیف، سازماندهی و مستندنگاری مهر در مقایسه با سایر شناسنامه مهر تعریف کرده است.

با نگاهی به فراوانی ۴۸ عنصر بدون هم‌پوشانی استفاده شده در وب سایت‌های موزه‌های خارج از کشور، مشاهده می‌شود که موزه‌ها در خارج از کشور علاوه بر توجه به مباحث توصیفی، به مباحث مدیریتی نیز توجه داشتند. این عناصر مدیریتی به شرح زیر است. منشأ با ۱۸ فراوانی، که این عنصر معادل مالکیت به کار برده شده در شناسنامه مهر موجود در موزه‌های داخلی است. شیوه فراهم‌آوری با فراوانی ۱۴، شماره ثبت / شماره موزه / شماره موجودی با فراوانی ۱۳، محل مهر در موزه با فراوانی ۱۲، شماره دسترسی با فراوانی ۱۱، اهداءکننده با فراوانی ۸. عناصر توصیف‌کننده مهر دارای بیشترین فراوانی در موزه‌های خارج از کشور عبارت‌اند از: جنس با ۳۱ فراوانی، دوره تاریخی با ۲۳ فراوانی، ابعاد با ۲۳ فراوانی، منطقه جغرافیایی با ۲۱ فراوانی، مجموعه با ۱۹ فراوانی، توصیف سجج با ۱۵ فراوانی، هنرمند / سازنده با ۹ فراوانی، عنوان مهر با ۸ فراوانی.

پرسش سوم: مهم‌ترین عناصر برای توصیف و مدیریت (سازماندهی و مستندنگاری) مهر در موزه‌های داخلی و خارجی کدام است؟

برای پاسخ‌گویی به این پرسش، پس از بررسی و مطالعه ویژگی‌های شناسایی شده از طریق تحقیق منابع مرتبط و مطالعه عناصر آمده در شناسنامه‌های مهر در موزه‌های داخلی و خارجی، گروه‌بندی به عمل آمد. این گروه‌بندی براساس تعدادی از استانداردهای فراداده‌ای موزه‌ای و الهام گرفتن از آن‌ها انجام شد. این استانداردها شامل استانداردهای اسپکتروم، سی دی دیلیو. ای. لایت، لیدو و وی. آر. ای. کور^۱ است. در اینجا، بر اساس موارد پیش‌گفته، عناصر بر مبنای ویژگی‌های مهر برای سازماندهی و مستندنگاری مهر به عنوان یک شیء موزه‌ای انتخاب شد. این عناصر علاوه بر اینکه نشان‌دهنده مناسب‌ترین عناصر برای سازماندهی و مستندنگاری مهر است بلکه منشأ هر یک از عناصر انتخاب شده و فراوانی هر یک از عناصر (منابع فارسی، موزه‌های داخلی و خارجی) که به هر کدام از عناصر اشاره کرده‌اند را نشان می‌دهد^۲.

1. Sepectrum, CDWA Lite, LIDO, VRECore

۲. به دلیل بزرگ و طولانی بودن جدول‌ها، امکان آوردن آن‌ها در مقاله وجود نداشت. برای اطلاعات بیشتر، می‌توان به اصل منبع با مشخصات زیر مراجعه کرد: [المیرا سفیان (۱۳۹۵)]. شناسایی عناصر توصیفی و مدیریتی مهر در

بر اساس نتایج، ۷۲ عنصر بدون هم‌پوشانی در دو گروه اصلی مدیریتی و توصیفی بر اساس استانداردهای موزه‌ای از جمله استانداردهای اسپکتروم، سی دی دبلیو. ای. لایت، لیدو و وی. آر. ای. کور تقسیم‌بندی شده است که گروه توصیفی خود دارای ۱۴ گروه فرعی و گروه مدیریتی دارای ۴ گروه فرعی است. از میان ۷۲ عنصر، ۹ عنصر با عناصر به کار برده شده در منابع فارسی و همچنین موزه‌های داخلی و خارجی مشترک است. با این وجود، بیشتر عناصری که مربوط به توصیف و معرفی مهر هستند به ترتیب ۳۴ عنصر در شناسنامه موزه‌های خارجی، ۲۸ عنصر در منابع تخصصی مهر و ۲۶ عنصر در شناسنامه موزه‌های داخلی می‌باشد. همچنین با مشاهده عناصر به دست آمده، چنین بر می‌آید که بیشتر عناصر ارائه شده در گروه مدیریت مربوط به سازماندهی مهر، تنها در شناسنامه موزه‌های داخلی و خارجی ارائه شده است که به ترتیب ۱۶ عنصر در شناسنامه موزه‌های خارجی و ۱۲ عنصر در شناسنامه‌های موزه‌های داخلی ارائه شده است.

پرسش چهارم: اهمیت هر یک از عناصر شناسایی شده برای توصیف و مدیریت (سازماندهی و مستندنگاری) مهر در موزه‌ها از دیدگاه متخصصان چه میزان است؟

این پرسش برای تعیین میزان اهمیت و ارزش هر یک از عناصر پیشنهاد شده جهت حضور در شناسنامه مهر در موزه‌ها از دیدگاه متخصصان مطرح شد. برای پاسخگویی به این سوال، عناصر انتخاب شده در قالب یک سیاهه‌وارسی و طی دو مرحله اجرای تکنیک دلفی در اختیار ۲۰ تن از متخصصان قرار گرفت. برای سهولت پاسخ‌گویی، کاربرد هر یک از عناصر را در خانه رو به روی عنصر ذکر شد. همچنین در انتهای هر گروه از متخصصان درخواست شد تا نظر و پیشنهادهای خود را در ارتباط با گروه عناصر مورد نظر در جای مناسب آن بیان کنند. در مرحله اول تکنیک دلفی، متخصصان شرکت‌کننده میزان اهمیت هر یک از عناصر را در یک طیف پنج نقطه‌ای مشخص کردند. در مرحله دوم، ضمن تکرار این عمل، میانگین

شناسنامه‌های موزه‌های داخلی و خارجی و ارائه الگویی مناسب برای سازماندهی مهرها و بررسی تطبیقی با مارک ۲۱ و دابلین کور. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، گرایش مدیریت اطلاعات. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا (س). [

به دست آمده از اجرای مرحله اول تکنیک دلفی نیز در اختیار پاسخ‌گویان قرار گرفت تا علاوه بر مشاهده میانگین به دست آمده از اجرای مرحله اول دلفی، فرصت تجدید نظر یا تکرار نظر خود را داشته باشند. در جدول ۱ میانگین به دست آمده از ارزش‌گذاری عناصر توسط متخصصان در دو مرحله از اجرای تکنیک دلفی نشان می‌دهد.

جدول ۱. میانگین به دست آمده از ارزش‌گذاری عناصر توسط متخصصان در دو مرحله اجرای تکنیک

دلفی			گروه‌های فرعی	گروه اصلی
مرحله دوم	مرحله اول	عناصر		
۳۸۰	۴	طبقه‌بندی	رده‌بندی	
۴۱۲	۴	مجموعه		
۳۹۵	۴	طول		
۴۰۰	۳۹۵	عرض	ابعاد	
۳۸۰	۳۷۴	ارتفاع		
۴	۳۸۰	وزن		
۴	۳۸۰	عمق		
۴۱۲	۴۲۲	واحداندازه‌گیری وزنی		
۳۸۰	۳۴۴	واحد اندازه‌گیری ابعاد		
۴۷۹	۴۳۵	توصیف سجع	اطلاعات توصیفی	
۴۸۲	۴۳۷	زبان سجع خطی		
۴۴۵	۴۰۰	ترجمه سجع خطی		
۴۶۵	۴۱۱	نقوش		
۴۷۰	۴۷۲	عبارت نام		
۴۴۰	۴۴۴	عبارت شعار		
۴۹۰	۵۰۰	عبارت تاریخ		
۴۷۰	۳۹۵	سطربندی		
۴۵۵	۳۶۰	جهت نوشته‌ها		
۳۸۵	۳۷۴	کتیبه‌نگاری		
۴۲۵	۳۸۰	شیوه‌های متلاصق‌نویسی	خوش‌نویسی	
۴۱۰	۳۸۵	بدایع‌نگاری		
۴۱۰	۳۶۰	مقطعه‌نویسی		

۳.۹۵	۳.۶۰	قواعد مبناء	
۴	۳.۶۰	مثنی نگاری	
۵	۵	خط	
۴.۲۵	۴.۰۰	شاء بخشی مکانی	
۴.۷۰	۴.۵۸	سبک	سبک و
۴.۷۵	۵	دوره تاریخی	فرهنگ
۴.۷۲	۴.۷۵	فرهنگ	
۴.۷۴	۴.۶۸	مهرهای رسمی و سلطنتی	هویت
			اجتماعی
۴.۸۵	۴.۶۸	مهرهای غیر رسمی و معمولی	دارندگان
			مهر
۳.۸۰	۴.۰۶	کاربرد	
۳.۵۰	۴.۰۰	تاریخچه استفاده	کاربرد
۴	۴	نام سازنده / هنرمند	نام
۳.۲۵	۴	عنوان مهر	عنوان
۴.۷۰	۴.۶۵	منطقه جغرافیایی	ساخت
۴.۷۰	۴.۵۸	مکان ساخت	

ادامه جدول ۱. میانگین به دست آمده از ارزش گذاری عناصر توسط متخصصان در دو مرحله تکنیک دلغی

مرحله دوم	مرحله اول	عناصر	گروه‌های فرعی	گروه اصلی
۴.۷۵	۵	تاریخ ساخت مهر	ساخت	اطلاعات توصیفی
۴.۱۷	۴.۱۵	شیوه ساخت مهر		
۴	۳.۸۵	پیوند به آثار مرتبط	پیوندها	
۳.۹۵	۴.۰۶	منابع کتابشناختی		
۴.۴۲	۴.۴۰	محل کشف سایت	باستان‌شناسی	
۴.۲۵	۳.۶۲	نام کاوشگر سایت		
۳.۹۵	۳.۶۳	تاریخ کاوش سایت		
۴.۷۱	۴.۶۸	جنس	خصوصیات فنی	
۴.۵۵	۴.۱۱	رنگ		
۴.۸۵	۴.۵۵	شکل		

۴۸۵	۴	نوع مهر	
۴۳۳	۴۴۰	تعداد قطعات	
۴۴۴	۴	وضعیت فعلی مهر	وضعیت فیزیکی
۴۰۰	۴۵۵	نام بررسی کننده وضعیت	
۴۰۶	۳۸۰	تاریخ بررسی وضعیت	
۴۴۱	۴۴۰	وضعیت مرمتی	
۴۰۰	۳۵۰	نام آزمایشگاه	
۴۳۳	۳۸۵	شیوه فراهم آوری	مجموعه سازی و فراهم آوری
۴۱۷	۴۱۵	تاریخ فراهم آوری	
۴۰۶	۳۶۵	اهداء کننده	
۴۰۰	۳۶۵	خریدار	
۴۲۲	۴۱۲	مالکیت فعلی	
۳	۳۲۰	فروشنده	
۴۴۱	۴۴۰	اتاق	مکان مهر
۴۴۱	۴	مخزن	
۴	۴۵۵	قفسه	
۴۴۱	۳۶۵	شماره مهر	شماره های اختصاصی
۴۲۵	۴۴۱	شماره شناسنامه	
۴۲۵	۴۵۵	شماره دسترسی	
۳۷۱	۴۱۰	شماره مخزن	
۴۲۴	۳۸۰	شماره ثبت	
۳۷۸	۳۹۵	شماره ردیف	
۴۰۰	۴۱۲	عنوان نمایشگاه	نمایشگاه
۳۷۴	۳۸۰	مکان نمایشگاه	
۴۳۲	۴۵۵	تاریخ شروع و پایان نمایشگاه	

اطلاعات مدیریتی

جدول ۱ نشان می دهد که بیشتر عناصری که از نظر متخصصان نسبت به سایر عناصر اهمیت بیشتری دارند و در هر دو مرحله از اجرای تکنیک دلفی میانگین بالای ۴ را کسب کرده اند، عناصری هستند که به معرفی و توصیف مهر می پردازند و عبارت اند از محل کشف سایت، توصیف سجع، نوع خط، ترجمه سجع خطی، نام سازنده، کاربرد، تاریخچه استفاده، تاریخ ساخت، مکان ساخت، شیوه ساخت، جنس، شکل، تعداد قطعات، شان بخشی مکانی،

وضعیت فعلی، وضعیت مرمت، دوره تاریخی و منشأ. همچنین می‌توان دریافت که تعداد قابل توجهی از عناصر که میانگین بالای ۴ را در هر دو مرحله از اجرای تکنیک دلفی کسب کرده‌اند، جز عناصر توصیفی به حساب نمی‌آیند و عناصری هستند که از دیدگاه مدیریت موزه برای سازماندهی و مستندنگاری مهر از اهمیت بالایی برخوردار هستند. این عناصر شامل مخزن، اتاق، قفسه، محل نگهداری، تاریخ فراهم‌آوری، مجموعه، طبقه‌بندی و عنوان نمایشگاه است.

در سیاهه واری که طی دو مرحله اجرای تکنیک دلفی قرار گرفت، گزینه‌ای پیش‌بینی شد تا متخصصان عناصر پیشنهادی خود را برای قرار گرفتن در آن گروه ارائه دهند. برای تعیین ارزش هریک از عناصر پیشنهاد شده توسط متخصصان، سیاهه واری دیگری بر مبنای عناصر پیشنهاد شده بر اساس طیف لیکرت تدوین شد و مجدداً برای ارزش‌گذاری در اختیار متخصصان قرار گرفت. جدول ۲ عناصر پیشنهادی و ارزش‌گذاری آن عناصر توسط متخصصان را نشان می‌دهد.

جدول ۲. عناصر پیشنهادی و میانگین عناصر پیشنهاد شده توسط متخصصان شرکت‌کننده در مرحله

اجرای تکنیک دلفی

گروه	عناصر پیشنهاد شده	میانگین	گروه	عناصر پیشنهاد شده	میانگین
	معرفی اشخاص				
	متخصص در زمینه مهرشناسی	۴.۴۰		نام مرمتگر	۴.۱۰
پیوندهای مرتبط	پژوهش‌های انجام شده در مورد مهر	۳.۹۵	وضعیت فیزیکی	تصاویر آسیب‌ها	۴.۵۵
	موزه‌های حاوی مهر	۴.۴۰		اولویت‌های حفاظتی و مرمتی	۳.۹۵
باستان‌شناسی	معرفی کاوشگر سایت	۴.۲۵		آزمایش‌های مورد نیاز	۴.۱۵

۴.۱۰	یادداشت شرایط مکان نگهداری	۴.۴۰	بافت زمین شناسی
۳.۷۵	شماره بررسی وضعیت	۴.۴۰	بافت مکان
۳.۵۹	امانت‌دهنده	۳.۳۵	توصیف سطح
۳.۹۵	امانت‌گیرنده	۳.۹۵	جهت شمال/ جنوب جغرافیایی سایت
۳.۴۱	شرایط امانت‌گیرنده	۳.۳۵	جهت شرق/ غرب جغرافیایی سایت
۳.۹۵	تاریخ بازگشت امانت - فراهم - آوری و	۳.۵۳	خصوصیات حفاری
۳.۴۱	مدت زمان امانت - مجموعه - سازی	۳.۷۱	یادداشت‌های باستان‌شناسی
۳.۷۰	یادداشت فراهم آوری	۴.۸۵	نام موزه محل نگهداری
۳.۴۱	مقصد خروج	۴.۴۷	ساختمان مکان دائمی
۳.۹۵	وضعیت مهر امانت داده شده		مکان نگهداری
۳.۸۰	محیط ابعاد	۳.۹۵	یادداشت دسترسی به مکان
۴.۶۵	چندزبانگی سجع		

با توجه به جدول ۲، می‌توان چنین دریافت که عناصر پیشنهاد شده توسط متخصصان بیشتر در زمینه مباحث مدیریتی موزه می‌باشد که در هیچ یک از منابع و شناسنامه‌های موزه‌ها نیامده است. عناصر چندزبانگی سجع، بافت زمین شناسی، مکان سایت، معرفی کاوشگر سایت، شرایط امانت و آزمایش‌های مورد نیاز اشخاص متخصص در زمینه مهرشناسی در گروه توصیفی و نام موزه محل نگهداری، در گروه مدیریت، دارای میانگین بالای ۴ است.

پرسش پنجم: چه الگویی برای توصیف و مدیریت (سازماندهی و مستندنگاری) مهر در موزه‌ها پیشنهاد می‌شود؟

هدف اصلی از این پژوهش رسیدن به الگویی مناسب برای سازماندهی و مستندنگاری مهر به طور خاص، به عنوان یک شیء موزه‌ای، با ارزش اطلاعاتی است. با توجه به ویژگی‌های توصیف شده در منابع معتبر علمی مرتبط با مهر و بررسی شناسنامه‌های خارجی همچنین نظر خواهی از متخصصان حوزه مهر در دو مرحله تکنیک دلفی، عناصری به عنوان یک الگو جهت سازماندهی و مستندنگاری مهر به عنوان یک شیء اطلاعاتی پیشنهاد شد. ۱۰۲ عنصر در ۱۸ گروه‌های فرعی و در دو گروه براساس استانداردهای موجود در حوزه سازماندهی اشیای موزه‌ای از جمله استاندارد اسپکتروم، سی. دی. دیلیو.ای. لایت، و لیدو و وی. آر. ای. کور دسته‌بندی شده است. ۱۸ گروه‌های فرعی شامل، رده‌بندی، ابعاد، سجع مهر، ویژگی‌های خوشنویسی، آثار مرتبط، اطلاعات باستان‌شناسی، شماره‌های اختصاص داده شده، خصوصیات فنی، هنرمند، مکان نگهداری، وضعیت فیزیکی، فراهم‌آوری و مجموعه‌سازی، نام، سبک و فرهنگ، هویت اجتماعی دارندگان مهر، کاربرد، خاستگاه و ساخت مهر، و نمایشگاه و در گروه اصلی گروه توصیفی و گروه مدیریتی تقسیم‌بندی شده است که در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. عناصر مربوط به گروه‌های اصلی و گروه‌های فرعی

گروه‌های اصلی	گروه‌های فرعی	عناصر
گروه توصیفی	رده‌بندی	طبقه، مجموعه
	ابعاد	ارتفاع، طول، عرض، وزن، قطر، واحد اندازه‌گیری ابعاد، واحد اندازه‌گیری وزن، محیط، عمق
گروه مدیریتی	سجع	توصیف سجع، زبان سجع، ترجمه سجع، نقوش، عبارت نام، عبارت شعار، عبارت تاریخ، چندزبانگی
	ویژگی‌های خوشنویسی	سطر بندی، کتیبه‌نگاری، جهت نوشته‌ها، شیوه‌های متلاصق‌نویسی، بدایع‌نگاری، مقطعه‌نویسی، خط، شاه‌بخشی مکان، مثنی‌نگاری، قواعد مینا
	سبک و فرهنگ	دوره، سبک، فرهنگ

هویت اجتماعی	مهرهای رسمی و سلطنتی، مهرهای شخصی و غیر رسمی
دارندگان	
عنوان	عنوان
کاربرد مهر	کاربرد، تاریخچه استفاد
ساخت مهر	منطقه جغرافیایی، تاریخ ساخت، مکان ساخت، شیوه ساخت
پیوندها	معرفی اشخاص متخصص در زمینه مهرشناسی، پژوهش‌های انجام شده در مورد مهر، موزه‌های حاوی مهر، معرفی کاوشگر سایت، کتابشناختی، آثار مرتبط
باستان‌شناسی	بافت زمین‌شناسی، بافت مکان، توصیف سطح، جهت شمال/ جنوب جغرافیایی سایت، جهت شرق/ غرب جغرافیایی سایت، خصوصیات حفاری، یادداشت‌های باستان‌شناسی، نام کاوشگر سایت، محل کشف
خصوصیات فنی	سایت، تاریخ کاوش سایت
هنرمند	جنس، شکل، تعداد قطعات، رنگ، نوع مهر
وضعیت فیزیکی	نام حکاک
مجموعه‌سازی و فراهم‌آوری	وضعیت فعلی مهر، نام بررسی‌کننده وضعیت، تاریخ بررسی وضعیت، نام آزمایشگاه، نام مرمتگر، تصاویر آسیب‌ها، اولویت‌های حفاظتی و مرمتی، آزمایش‌های مورد نیاز، یادداشت شرایط مکان نگهداری، وضعیت مرمتی شیوه فراهم‌آوری، تاریخ فراهم‌آوری، اهداءکننده، خریدار، مالکیت فعلی، امانت‌دهنده، امانت‌گیرنده، شرایط امانت‌گیرنده، تاریخ بازگشت امانت، مدت زمان امانت، یادداشت فراهم‌آوری، مقصد خروج، وضعیت مهر
	امانت داده‌شده
مکان نگهداری	مخزن، اتاق، قفسه، نام موزه نگهداری، ساختمان مکان دائمی، یادداشت دسترسی به مکان
شماره‌های اختصاصی	شماره شناسنامه، شماره دفتر ثبت، شماره مهر، شماره مخزن، شماره ردیف، شماره دسترسی، شماره بررسی وضعیت
نمایشگاه	عنوان نمایشگاه، مکان نمایشگاه، تاریخ شروع و پایان نمایشگاه

گروه مدیریتی

همانگونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، ۱۰۲ عنصر در ۱۸ گروه‌های فرعی و دو گروه اصلی مدیریتی و توصیفی دسته‌بندی شدند. در گروه مدیریتی ۴ گروه فرعی که عبارت‌اند از مجموعه‌سازی و فراهم‌آوری، مکان نگهدار، شماره‌های اختصاصی و نمایشگاه و در گروه توصیفی ۱۴ گروه فرعی که شامل، رده‌بندی، ابعاد، سجع، ویژگی‌های خوشنویسی، سبک و

فرهنگ، هویت اجتماعی دارندگان، عنوان، کاربرد، ساخت، پیوندها، باستان‌شناسی، خصوصیات فنی، هنرمند و وضعیت فیزیکی دسته‌بندی شده است. از بین گروه‌های فرعی توصیفی، گروه نام و عنوان با ۱ عنصر کمترین عنصر و گروه ویژگی‌های خوشنویسی و وضعیت فیزیکی با ۱۰ عنصر و باستان‌شناسی با ۱۲ عنصر بیشترین عنصر را دارند. در گروه مدیریتی نیز گروه فرعی نمایشگاه با ۳ عنصر کمترین عنصر و مجموعه‌سازی با ۱۳ عنصر بیشترین عنصر را دارا هستند. این عناصر می‌تواند در شناسنامه‌های موزه‌هایی که مهر

نگهداری می‌کنند، برای توصیف و سازماندهی اطلاعات مربوط به مهر به کار برود. پرسش ششم: چه میزان از عناصر شناسایی شده در پژوهش حاضر برای توصیف و مدیریت (سازماندهی) مهر با عناصر کتابشناختی مارک ۲۱ و دابلین کور مطابقت دارد؟ عناصر پیشنهاد شده در این پژوهش برای سازماندهی و مستندسازی مهر با عناصر مارک و دابلین کور تطابق داده شده تا کارایی عناصر مارک و دابلین کور که در بسیاری از نرم‌افزارها برای مستندسازی و سازماندهی اشیای موزه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرند، مشخص شود (جدول ۴).

مارک ۲۱ با ۱۰ بلوک اصلی به ترتیب در برگیرنده داده‌های مرتبط با فیلدهای کنترلی، شماره‌های رده‌بندی و شناسایی و جزء آن (000)، سرشناسه (1xx)، فیلدهای مربوط به عناوین، ویرایش و نشر و متعلقات عنوان (2xx) توصیف مادی (3xx)، شرح‌های فروست (4xx)، یاداشت (5xx)، شناسه‌های افزوده موضوعی (6xx)، شناسه افزوده به غیر از شناسه‌های افزوده موضوع (7xx)، شناسه افزوده فروست‌ها (8xx)، ذخیره برای استفاده محلی (9xx) است.

از طرفی، دابلین کور یک طرح بین‌المللی و بین‌رشته‌ای است که یک مجموعه هسته از عناصر فراداده‌ای را برای توصیف و بازیابی منابع شبکه‌ای ارائه می‌دهد. این طرح دارای دو سطح ساده و ویژه است که به منظور تأمین نیازهای خاص تهیه شده است و عبارت است از عنوان (Title)، پدیدآورنده (Creator)، موضوع (Subject)، توصیف (Description)، ناشر (Publisher)، همکار (Contributor)، تاریخ (Date)، نوع منبع (Type)، قالب (format)، شناسه‌گر (Identifier)، زبان (Language)، ارتباط (Relation)، منبع (Source)،

پوشش (Coverage)، حقوق (Rights) است. سطح ویژه دابلین کور شامل ۷ عنصر، شامل عنصر، مخاطب (Audience)، منشأ (Provenance)، مالکیت حقوق (Rights holder)، شیوه آموزشی (Instructional Method)، شیوه گسترش (Accrual method)، تناوب گسترش (Accrual periodicity)، خط‌مشی گسترش (Accrual Policy) است (طاهری، ۱۳۹۴، ص ۷۷).

جدول ۴. بررسی تطبیقی عناصر پیشنهادی برای توصیف و مدیریت (مستندسازی و سازماندهی) مهر با استاندارد مارک و دابلین کور

دابلین کور	مارک	عناصر	گروه‌های فرعی	گروه اصلی
Type	754\$a	طبقه‌بندی	رده‌بندی	
Type	052, 052a	مجموعه		
Format	300\$g	ارتفاع	ابعاد	
Format	300\$g	طول		
Format	300\$g	عرض		
Format	300\$g	وزن		
Format	300\$g	قطر		
Format	300\$g	محیط		
Format	300\$g	عمق		
Format	300\$c	واحد اندازه‌گیری ابعاد		
Format	300\$c	واحد اندازه‌گیری وزنی		
Description	300\$b	توصیف سجع	سجع	
Description/language	041\$a, 546\$a, 546\$b	چندزبانگی سجع		
Description/language	041\$a	زبان سجع		
Description	300\$b	نقوش		
Description	300\$b	عبارت نام		
Description	300\$b	عبارت شعار		
Coverage	033/ 518\$a	عبارت تاریخ		
Description	300\$b	مقطعه‌نویسی	خوشنویسی	گروه توصیفی
Description	300\$b	قواعد مینا		
Description	300\$b	مثنی‌نگاری		
Description	300\$b	شان‌بخشی مکانی		
Description	300\$b	بدایع‌نگاری		
Description	300\$b	شیوه‌های متلاصق‌نویسی		
Description	300\$b	کتابخانه‌نگاری		
Description	300\$b	جهت نوشته		
Description	300\$b	کرسی‌بندی		
Coverage	518\$a	دوره	سبک و فرهنگ	
Description	655\$a	سبک		
Description	655\$a	فرهنگ		
Creator	100\$a	مهرهای رسمی و سلطنتی	هویت اجتماعی	
Creator	100\$a	مهرهای غیررسمی و شخصی	دارندگان مهر	
Description	500\$a	کاربرد	کاربرد	
Date	030\$a	تاریخچه استفاده		
Coverage	043\$a, 043\$b	منطقه جغرافیایی	ساخت	
Date	260\$g	تاریخ ساخت		
Description, coverage	260\$e	مکان ساخت		

شناسایی عناصر توصیفی و مدیریتی مهر در شناسنامه‌های ...

دابلین کور	مارک	عناصر	گروه‌های فرعی	گروه اصلی
Description	655\$a, 260	شیوه ساخت	ساخت	
Relation	500\$a	پژوهش‌های انجام شده در مورد مهر	پیوندها	
Relation	500\$a	آثار مرتبط		
Relation	581\$a	کتابشناختی		
Relation	500\$a	معرفی اشخاص متخصص در زمینه مهرشناسی		
Relation	500\$a	موزه‌های حاوی مهر		
Description	700\$a	نام کاوشگر سایت	باستان‌شناسی	
Description, coverage	518\$a	محل کشف سایت		
Date	518\$a	تاریخ کاوش سایت		
Description	500\$a,	بافت مکان		
Description	500\$a	بافت زمین شناسی		
Description	500\$a	جهت طول / عرض جغرافیایی سایت		
Description	500\$a	توصیف سطح		
Description	500\$a	جهت شمال / جنوب جغرافیایی سایت		
Description	500\$a	جهت شرق / غرب جغرافیایی سایت		
Description	500\$a	خصوصیات حفاری		
Description	500\$a	یادداشت باستان‌شناسی		
Description	300\$a, 300\$b	تعداد قطعات	خصوصیات فنی	
Description	500\$a	نوع مهر		
Description	500\$a	جنس		
Format	500\$a	شکل		
Description	300\$b	رنگ		
Contributor	700\$a	نام حکاک	نام	
Title	245\$a, 245\$k	عنوان مهر	عنوان	
Description	500\$a	وضعیت فعلی مهر	وضعیت فیزیکی	
Contributor	700\$a	نام مرمتگر		
Description	500\$a	وضعیت مرمت		
Contributor	700\$a	نام بررسی کننده وضعیت		
Description	500\$a	تاریخ بررسی وضعیت		
Description	500\$a	شماره بررسی وضعیت		
Description	500\$a	نام آزمایشگاه بررسی وضعیت		
Description	500\$a	تصاویر آسیب		
Description	500\$a	اولویت‌های حفاظتی و مرمتی		
Description	500\$a	آزمایش‌های مورد نیاز		
Description	500\$a	یادداشت شرایط مکان نگهداری		
Accrual Policy	541\$c	روش فراهم‌آوری	مجموعه‌سازی و فراهم‌آوری	
Accrual Policy, Accrual Periodicity	561\$d	تاریخ فراهم‌آوری	فراهم‌آوری	

اطلاعات توصیفی

ادامه جدول ۴. بررسی تطبیقی عناصر پیشنهادی برای توصیف و مدیریت (مستندنگاری و سازماندهی) مهر با استاندارد مارک و دابلین‌کور

دابلین‌کور	مارک	عناصر	گروه‌های فرعی	گروه اصلی
Accrual Policy	500\$a	یادداشت فراهم‌آوری	مجموعه	
Accrual Policy	561\$a	اهداءکننده	سازی و	
Accrual Policy	500\$a	شرایط اهداء	فراهم‌آوری	
Accrual Policy	561\$a	فروشنده		
Accrual Policy	561\$a	خریدار		
Accrual Policy	541\$a	منشاء		
Accrual Policy	541\$f	مالکیت فعلی		
Accrual Policy	500\$a	امانت‌دهنده		
Accrual Policy	500\$a	امانت‌گیرنده		
Accrual Policy	500\$a	شرایط امانت‌گیرنده		
Date	500\$a	تاریخ بازگشت امانت		
Date	500\$a	مدت زمان امانت		
Description	500\$a	مقصد خروج		
Description	852\$a	اتاق	مکان	
Description	852\$b	مخزن	نگهداری	
Description	852\$c	قفسه		
Identifier	852\$c	یادداشت دسترسی به مکان		
Identifier	037\$a	شماره شناسنامه	شماره‌های	
Identifier	037\$a	شماره بررسی وضعیت	اختصاصی	
Identifier	037\$a	شماره دفتر ثبت		
Identifier	037\$a	شماره مهر		
Identifier	037\$a	شماره مخزن		
Identifier	037\$a	شماره ردیف		
Identifier	037\$a	شماره دسترسی		
Description	585\$a	عنوان نمایشگاه	نمایشگاه	
Publisher	585\$a	مکان نمایشگاه		
Date	585\$a	تاریخ شروع و پایان نمایشگاه		

اطلاعات مدیریتی

جمع‌بندی نتایج حاصل از بررسی تطابق عناصر پیشنهادی پژوهش حاضر در الگوی ارائه شده با عناصر قالب مارک ۲۱ و دابلین کور در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. مطابقت عناصر پیشنهادی با عناصر استاندارد مارک ۲۱ و دابلین کور

تعداد عناصر پیشنهادی	تعداد دابلین کور	تعداد عناصر پیشنهادی	تعداد دابلین کور	تعداد عناصر پیشنهادی	بلوک مارک
۸	Identifer	۱	Title	۱۴	0XX
۲	Language	۲	Creator	۲	1XX
۵	Relation	۴۹	Description	۴	2XX
۵	Coverage	۱	Publisher	24	3XX
۱	Accrual Periodicity	۳	Contributor	۴۷	5XX
۱۲	Accrual Policv	۶	Date	۳	6XX
		۲	Type	۵	7XX
		۱۰	Format	۴	8XX

بر اساس یافته‌ها که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، چنین نمایان می‌شود که از ۱۰ بلوک اصلی مارک، فیلدهای ۸ بلوک اصلی می‌تواند با عناصر پیشنهادی مطابقت داده شود که از این ۸ بلوک، بلوک 5XX که شامل یادداشت‌های عمومی است، بیشترین مطابقت را با عناصر پیشنهادی برای مستندسازی مهر دارد. بدین معنا که در بلوک 5XX، تعداد ۴۷ فیلد وجود دارد که می‌تواند براساس عناصر پیشنهادی در پژوهش حاضر، برای توصیف و مدیریت (سازماندهی و مستندسازی) مهر به کار رود. در بلوک 1XX، به دلیل وجود تنها دو فیلد، کمترین تطابق با عناصر پیشنهادی مشاهده می‌شود. به این معنا که در بلوک 1XX فقط دو فیلد براساس عناصر پیشنهادی، می‌تواند برای مستندسازی اطلاعات مربوط به مهر به کار رود. از طرفی، در استاندارد دابلین کور از ۲۲ عنصر، تنها ۱۳ عنصر می‌تواند با عناصر پیشنهادی مطابقت داده شود که از این ۱۳ عنصر، عنصر Description بیشترین تطابق را با

عناصر پیشنهادی دارد. بدین معنا که ۴۹ عنصر پیشنهادی پژوهش حاضر برای مستندسازی مهر، به جهت توصیفی بودن، می‌تواند عنصر Description (در دابلین کور) تلقی شود.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

مشابه با پژوهش لاتام (۲۰۱۲) که طی آن قوانین اطلاعاتی موزه باکلند را به عنوان سندی برای نشانه‌شناختی اشیای موزه‌ای مورد بررسی قرار داد و هدف آن ارائه یک دیدگاه جدید برای درک اشیای موزه‌ای و پذیرش این اشیا به عنوان شکل دیگری از سند بود که می‌تواند مورد مطالعه قرار گیرد، در این پژوهش مهرهای موزه‌ای به عنوان اسناد (اشیای اطلاعاتی) در نظر گرفته شده است. هدف این مطالعه پیشنهاد الگویی برای سازماندهی و مستندنگاری مجموعه‌های مهر در موزه‌ها متناسب با ویژگی‌های آن به عنوان یک شی موزه‌ای بوده است. برای رسیدن به چنین هدفی، پنج پرسش مطرح شد که پاسخ به پرسش یک تا چهار در راستای رسیدن به اهداف جزئی پژوهش بوده است، اما پرسش پنجم، هدف اصلی پژوهش را مورد توجه قرار داده است. پاسخ به پرسش‌های یک تا چهار امکان و مقدمات پاسخ‌گویی به پرسش پنجم را امکان‌پذیر می‌کند.

با توجه به نتایج به دست آمده از انجام این پژوهش، ۱۰۲ عنصر برای سازماندهی و مستندنگاری اطلاعات مربوط به مهر در موزه‌ها پیشنهاد شد. به منظور بهره‌وری بهینه از الگوی پیشنهادی، عناصر پیشنهاد شده جهت حضور در الگوی پیشنهادی، در ۱۸ گروه توصیفی و مدیریتی قرار گرفتند. عناصر قرار گرفته در گروه توصیفی به معرفی و توصیف مهر می‌پردازند. این عناصر برای انجام پژوهش‌های هنری، تاریخی، باستان‌شناسی، فرهنگی، اقتصادی و جامعه‌شناسی در ارتباط با مهر موزه‌ای دارای اهمیت هستند. عناصر ارائه شده در گروه مدیریتی برای سازماندهی مباحث مدیریتی در موزه‌ها و سهولت انجام فرآیندهای مدیریتی مناسب‌اند. این عناصر برای مدیریت بهتر مجموعه مهرهای موجود در موزه‌ها، حفظ و نگهداری از مهرهای موجود در موزه‌ها، ارتباط موزه‌ها با یکدیگر، برگزاری نمایشگاه‌های مهر، امانت و همچنین اشاعه اطلاعات مربوط به مهرهای موزه‌ای دارای اهمیت هستند.

نتایج این پژوهش هم‌راستا با نتایج بسیاری از پژوهش‌هایی انجام شده در ارتباط با اشیای موزه‌ای، از جمله پژوهش‌های نوشین فرد (۱۳۹۲)، تقی‌زاده (۱۳۹۰)، درویشی کلور (۱۳۹۳) و زارع (۱۳۹۴) بوده است. براساس یافته‌های این پژوهش‌ها نشان داده شد که علاوه بر توجه به سازماندهی و مدیریت اطلاعات اشیا موزه‌ای، این عناصر در یکپارچه‌سازی سازماندهی اطلاعات در موزه‌ها از اهمیت برخوردار هستند.

در بخشی دیگر، پژوهش حاضر که با استفاده از روش تطبیقی، قابلیت‌ها و توانمندی دو طرح فراداده‌ای دابلین کور و قالب فراداده‌ای مارک ۲۱ در حوزه سازماندهی اطلاعات را با عناصر پیشنهادی پژوهش حاضر مورد مطالعه قرار داد، نشان داد که این استانداردها برای سازماندهی اشیای موزه‌ای، از جمله مهر قابلیت لازم را ندارند و استانداردهای مناسبی برای این منظور محسوب نمی‌شوند. این در حالی است که این دو استاندارد فراداده‌ای کاربرد گسترده‌تر و استفاده همگانی در بسیاری از مراکز فرهنگی، موزه‌ها و کتابخانه‌ها دارند. براساس نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- استفاده از عناصر پیشنهادی پژوهش حاضر در موزه‌ها و مراکز نگهداری برای سازماندهی و مستندسازی مجموعه‌های مهر.
- استفاده از عناصر پیشنهادی جهت به‌کارگیری در طراحی نرم‌افزارهای مدیریت اطلاعات در موزه‌ها و مراکز فرهنگی.
- استفاده از عناصر پیشنهاد شده در پژوهش حاضر برای ایجاد بانک اطلاعاتی مربوط به مهر.
- استفاده از استانداردها و عناصر مرتبط با اشیای موزه‌ای به جای استفاده از استانداردهای مرتبط با منابع کتابشناختی (مارک و دابلین کور) در نرم‌افزارهای مدیریت اطلاعات در موزه‌ها و مراکز فرهنگی.

فهرست منابع و مآخذ

تقی‌زاده، سعیده (۱۳۹۰). سازماندهی یکپارچه سکه‌ها و اسکناس‌ها در موزه‌ها. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهراء (س)، تهران.

درویش، لیلا (۱۳۹۴). بررسی عناصر فراداده‌های موزه‌ای و پیشنهاد الگویی برای سازماندهی و مستندنگاری فرش. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س). تهران.

رائی تهرانی، طاهره (۱۳۹۲). مطالعه تطبیقی استانداردهای اشیاء موزه‌ای و ارائه پیشنهاد عناصر ابر داده‌ای موزه‌ای در ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران.

زارع، نگار (۱۳۹۴). مطالعه تطبیقی عناصر فراداده‌ای تنظیم و توصیف نقشه‌های جغرافیایی، آرشیوی، کتابخانه‌ای و موزه‌ای ایران و جهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س). تهران.

سعادت، علیرضا (۱۳۸۵). استفاده از استانداردهای ابر داده‌ای در مدیریت مدارک و رکوردهای الکترونیکی: راهی فراروی آرشیوها و مراکز اطلاعات و مدارک. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۲ (۲ و ۱)، ۹۷-۱۱۰.

طاهری، سید مهدی (۱۳۹۱). کاربرد فراداده در بافت آرشیوی: مفاهیم، رویکردها و مروری بر استانداردها. فصلنامه علمی - پژوهشی گنجینه اسناد، شماره ۸۸ (زمستان)، ۱۴۳-۱۲۶.

طاهری، سید مهدی (۱۳۸۷). مقایسه کارآیی طرح فراداده‌ای هسته دابلین کور و قالب فراداده‌ای مارک ۲۱ در سازماندهی منابع اطلاعاتی شبکه جهانی وب. فصلنامه علمی - پژوهشی کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی، دوره یازدهم (پاییز)، شماره ۳ (پیاپی ۴۳)، ۶۶-۷۹.

طاهری، سید مهدی (۱۳۹۴). فراداده، موتورهای کاوش وب و میانکنش‌پذیری آنها. تهران: نشر نشر کتابدار.

علیزاده، سمانه (۱۳۹۳). بررسی میزان تطابق استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای) با عناصر کاربرگه‌های توصیف تابلوهای نقاشی موزه‌های شهر تهران. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س). تهران.

نفیسی، شیرین دخت (۱۳۸۰). *موزه‌داری*. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

نوشین فرد، فاطمه و فضایی قره بلاغ، زینب (۱۳۹۲). بررسی شیوه‌های سازماندهی، ذخیره و بازیابی اطلاعات در موزه‌های مجازی ایران. *فصلنامه علمی - پژوهشی گنجینه اسناد*، ۱ (۲۳): ۱۰۰-۱۱۵.

Canadaian Heritage Information Network (CHIN) (2019). *CHIN Guide to Museum Standards*. Retrieved in: <https://www.canada.ca/en/heritage-information-network/services/collections-documentation-standards/chin-guide-museum-standards/metadata-data-structure.html>
Date: 2020, 1, 9.

Lei Zeng (1999) Metadata element for object description and representation: Acase Report From a Digitized Historical Fashion Collection Project. *Journal Of the American Society For Information Science*(50),(13):1193-1208 Retrieved in:
<http://marciazeng.slis.kent.edu/OCLCreport/cover.htm> Date: 2015, 8, 25.

Wan, J & et.al (2014, October). Designing a Multi-level Metadata Standard based on Dublin Core for Museum Data. *In International Conference on Dublin Core and Metadata Applications* (pp. 31-36).

Latham, Kiersten F. (2012). Museum Object as Document: Using Buckland's Information Concepts to Understand Museum Experiences. *Journal of Documentation*, Vol. 68, No 1, PP. 45-71. Retrieved in:
<http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=17010682> Date: 2015, 12, 12.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی